

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

21 Şubat Dünya Anadili Günü Türkiye'de UNESCO verileri ve önerileri ışığında tehlike altındaki anadillerin korunması ve geliştirilmesi için geliştirilmesi gereken politikaların tespit edilmesi, Türkiye'nin UNESCO'nun Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 17, 29. ve 30. Maddelerine ve anadili haklarına dair diğer tüm uluslararası sözleşmelere koyduğu çekinceleri kaldırmasının sağlanması amacıyla Anayasa'nın 98 inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 115 inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması gereğini arz ve teklif ederiz.

Semra ÇAĞLAR GÖKALP

Bitlis Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

21 Şubat Dünya Anadili Günü, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından dil çeşitliliğinin korunması ve geliştirilmesi amacıyla ilan edilmiş olup, dünya genelinde dil hakları konusundaki farkındalığı artırmayı hedeflemektedir. Anadili, bireyin kimliğinin ve kültürel aidiyetinin en temel unsurlarından biri olup, aynı zamanda eğitim, sosyal hayata katılım ve ifade özgürlüğü açısından büyük bir öneme sahiptir.

UNESCO, dillerin kültürel çeşitlilik ve insanlığın ortak mirası açısından taşıdığı hayati önemi vurgulamaktadır. UNESCO'nun "Tehlike Altındaki Diller Atlası" verilerine göre, Türkiye'de 18 dil tehlike altındadır. Bu diller arasında Lazca, Osetçe, Hemşince, Abhazca, Adigece, Gürcüce, Süryanice, Gagavuzca, Pontus Rumcası, ve Kürtçenin Zazaca (Kirmanckî-Dimilkî) lehçeleri bulunmaktadır. Kapadokya Yunancası, Mlahso ve Ubıhça dilleri ise tamamen kaybolmuştur. UNESCO raporlarına göre, dilin nesiller arası aktarımının kesintiye uğraması, eğitim politikaları ve sosyal baskılar nedeniyle bu diller yok olma riskiyle karşı karşıyadır.

GEREKÇE

Türkiye’de cumhuriyet tarihi boyunca Türkçe dışındaki anadilleri, baskı ve asimilasyon politikaları ile dalkırımı politikaları ön planda olmuştur. Eğitim, sosyal yaşam ve kamusal alanın her alanında anadillerin yasaklanması, anadillerinin toplumsal bağlarının bilinçli bir şekilde kopartılmasının, politik arenada kriminalize edilmesi farklı anadillerinin nesillere aktarımını ciddi anlamda kesintiye uğratmıştır. Tekdil yaklaşımı ile resmi dil olan Türkçenin farklı anadillere sahip halklara zorla dayatılması kamusal alanda iletişimin kolaylaştırması amacından çok öte, bir devlet politikası olarak asimilasyon için hizmet aracı olarak kullanılmıştır. Yüzyılını geride bırakan cumhuriyet tarihinde en temel kamu hizmetlerinde dahi anadillerde hizmet verilmesine direnç gösterilmesi amacın ortak bir resmi dil oluşturmak olmadığının bir kanıtıdır. Halihazırda bazı anadillerin seçmeli ders olarak müfredata eklenmesinin bile yasal bir güvenceden yoksun bir şekilde yönetmelik ile düzenlenmesi ve kolaylıkla değiştirilebilir olması siyasi erkin anadillere yaklaşımının çözüm odaklı ve sonuç alıcı olmadığının somut bir örneğidir.

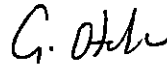
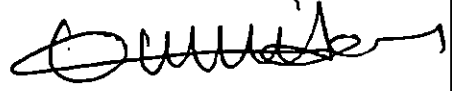
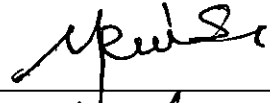
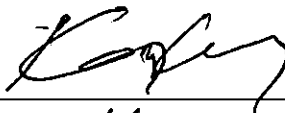
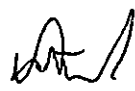
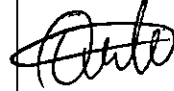
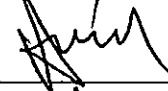
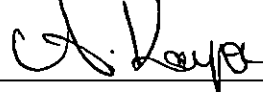
Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 17, 29 ve 30. maddeleri, çocukların kendi kültürlerini yaşama ve anadillerinde eğitim alma haklarını tanımaktadır. Avrupa Konseyi’nin Azınlık Dilleri Avrupa Şartı ve UNESCO’nun Evrensel Kültürel Çeşitlilik Bildirgesi de, devletlerin anadilleri koruma yükümlülüğünü vurgulamaktadır. Ek olarak, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 27. maddesi, azınlık topluluklarının kendi dillerini kullanma hakkını güvence altına almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne ek 12. Protokol de ayrımcılık yasağını genişleterek dil haklarını koruma altına almaktadır. Avrupa Konseyi’nin Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı da, devletlerin azınlık dillerini koruma ve teşvik etme yükümlülüğünü içermektedir. Ancak Türkiye, başta Kürt halkı olmak üzere farklı anadillerine sahip halkların temel, insani ve evrensel haklarını tanımadığından, anadili haklarına dair sözleşmelere ya çekinceler koyarak ya da gereklerini yerine getirmeyerek insan hakları ilkeleriyle bağdaşmayan tutumunu sürdürmektedir.

Mevcut durumda, anadili farklı olan halkların kamu hizmetlerine erişiminde ciddi engeller bulunmaktadır. Eğitim, sağlık, hukuk ve diğer kamusal hizmetlerin yalnızca Türkçe sunulması, bu bireylerin temel hak ve hizmetlerden eşit biçimde yararlanmasını zorlaştırmaktadır. Avrupa Konseyi’nin 2020 tarihli "Dil Hakları ve Kamu Hizmetleri" raporunda, çokdilli kamu

hizmetlerinin demokratikleşme sürecine katkı sunduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle, kamu hizmetlerinde çokdilli uygulamalara geçiş yapılması elzemdir.

Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde, çokdilli ve çokkültürlü bir toplum anlayışı, bireylerin anadillerini özgürce konuşabilecekleri, öğrenebilecekleri ve aktarabilecekleri bir ortamın sağlanmasını gerektirmektedir. Avrupa Birliği Dil Çeşitliliği Politikası'na göre, çokdilli eğitim ve kamu hizmetlerinin benimsenmesi, toplumsal eşitlik ve uyum açısından kritik bir adımdır. Türkiye'nin UNESCO ve diğer uluslararası insan hakları mekanizmalarının önerileri doğrultusunda, anadil haklarına yönelik mevcut çekinceleri kaldırması ve kapsamlı bir koruma politikası geliştirmesi gerekmektedir. Türkiye gibi farklı etnik kimliklere sahip halkların bulunduğu bir ülkede toplumsal barışın sağlanması için atılacak ilk adımlardan biri, anadil haklarının tanınması ve desteklenmesidir. Ülkede yaşayan tüm halkların kendini eşit ve değerli hissetmesi, devlete ve çoğunluk topluma karşı güvensizlik duygularının aşılması, kültürel çeşitliliğin sağlanması, farklı kimliklerin bir arada özgürce yaşaması toplumsal barışa sağlam bir zemin sunacaktır.

Bu gerekçeler ışığında, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, Anayasa'nın 98. maddesi ile TBMM İçtüzüğü'nün 104 ve 115. maddeleri gereğince, UNESCO verileri ve bilimsel araştırmalar çerçevesinde Türkiye'de tehlike altındaki anadillerin korunması, geliştirilmesi ve bu çerçevede gerekli politikaların oluşturulması, anadil hakları konusunda çekince konan uluslararası sözleşmelerdeki çekincelerin kaldırılması ve imzalanan anlaşmaların gereklerinin tam anlamı ile yerine getirilmesi için gereken adımların atılması amacıyla bir Meclis Araştırması açılmasının elzem olduğu değerlendirilmiştir.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	MAHMUT DİNDAR	VAN	
4	NEJLA DEMİR	AĞRI	
5	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
6	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
7	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
8	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
9	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKİ	BATMAN	
10	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
11	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
12	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
13	SEVİLAY ÇELENK	DİYARBAKIR	
14	YILMAZ HUN	IĞDIR	
15	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
16	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
17	ALİ BOZAN	MERSİN	
18	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
19	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
20	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	